

ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ОБЛІКОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

***СРМОЛАЄВА М.В., К.Е.Н., ДОЦЕНТ, ПРОФЕСОР КАФЕДРИ,
ЧЕРНЕНКО К.В., К.Е.Н., СТАРШИЙ ВИКЛАДАЧ,
ГАФІЯК А.М., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА***

Постановка проблеми у загальному вигляді. Грошові кошти відіграють значну роль у формуванні фінансової стабільності будь якого господарюючого суб'єкта. Суб'єкти підприємницької діяльності здійснюють значні обсяги розрахунків у готівковій та безготівковій формах. Слід зазначити, що згідно даних НБУ, Україна належить до країн з показником високого рівня готівки в економіці.

За даними досліджень, проведених Riksbank (Швеція), співвідношення готівки в обігу до ВВП у світі у 2014 році коливалося від 19,7 % у Білорусі до 1,9 % у Норвегії. Україна в цьому рейтингу займає друге місце з показником 18,1 % [1]. Вважається, що рівень готівки в економіці залежить від впливу багатьох акторів, зокрема:

- загального рівня розвитку держави та ступеня розвитку безготівкових розрахунків;
- обсягу «тіньових операцій»;
- рівня розвитку та розповсюдження мережі платіжних терміналів і загального рівня обізнаності громадян.

Одними з пріоритетних напрямків вдосконалення банківської системи в Україні є подальший розвиток безготівкових розрахунків, зокрема запровадження національної платіжної системи «Простір» та системи автоматичних платежів Direct Debit [2].

Зміни нормативної бази щодо обліку грошових коштів та ключові напрями розвитку безготівкових розрахунків в Україні потребують осмислення нових підходів до облікової політики підприємств та застосування облікових ІТ-технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням обліку готівкових і безготівкових грошових коштів, визначення їх сутності та функцій присвячені праці сучасних науковців та практиків, зокрема Дж. К. Ван Хорна, Т. Р. Карлена, Л. А. Бернстайна, О. Федорченко, Є. І. Скорини, В. В. Сьомченко, Л. В. Івченко та інших.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення сутності категорії «грошові кошти», дослідження нормативних змін, що відбулися в обліку грошових коштів, аналіз наявного програмного забезпечення, яке застосовується підприємствами України для автоматизованої обробки інформації про операції з грошовими коштами підприємства та визначення пріоритетних напрямків вдосконалення обліку готівкових і безготівкових розрахунків в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Даючи визначення сутності грошових коштів слід звернути увагу на те, що в економічній літературі виділяють поняття «гроші» як загальноекономічну категорію і «грошові кошти» як суто бухгалтерську категорію. К. Маркс визначає гроші як специфічний товарний вид, з натуральною формою якого суспільно зростається еквівалентна форма, стає грошовим товаром, або функціонує як гроші [3].

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів» визначає грошові кошти як кошти в касі та депозити до запитання [4]. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначає грошові кошти як готівку, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання [5].

Сучасні науковці намагаються критично оцінити позиції НП(С)БО та нормативні документи НБУ щодо визначення бухгалтерської суті грошей. Так О. В. Костюник зазначає, що питання сутності грошових коштів на даному етапі розвитку економіки в Україні є досі дискусійним. Автор зазначає, що в умовах діяльності підприємства необхідна прив'язка розрахункових показників до діючої системи бухгалтерського обліку і статистичної звітності, а в них немає такого показника, як «гроші», а є – «грошові кошти». В бухгалтерському обліку «грошові кошти» враховуються дискретно, тобто на певну дату в системі фінансового обліку [6].

Л. В. Івченко розглядає сутність понять «грошові кошти» та «грошові потоки», досліджує основні тенденції їх розвитку. Автор зазначає, що до сьогоднішнього дня в економічній науці існує неоднозначне тлумачення цих категорій різними науковцями, оскільки кожна особа має власні наукові підходи до визначення цих категорій. Крім того відсутній єдиний науковий підхід до ознак і видів класифікації грошових потоків [7, с. 798]. Провівши дослідження, автор сформулював визначення грошових коштів як поняття бухгалтерського обліку, яке відображає найліквідніші активи підприємства та може бути у формі готівки, коштів на рахунках в банку, депозитів до запитання. Дане визначення узагальнює виділені

підходи до визначення грошових коштів та, на відміну від існуючих, воно включає в себе: сутність грошових коштів, напрями їх використання та кінцевий результат [7, с. 799].

Є. П. Гнатенко та А. О. Гикава зазначають, що проблеми обліку грошових коштів існують як в теоретичній так і в практичній площині. Зокрема в обліку грошових коштів автори виділяють наступні проблеми:

- 1) визнання та класифікацію грошових коштів;
- 2) правильне їх відображення у фінансовій звітності;
- 3) організацію контролю над процесом збереження та використання грошових коштів;
- 4) оптимізацію надходжень і виплат готівки та формування інформаційної бази даних для аналізу отриманих і втрачених вигод від проведених заходів;
- 5) повноту та своєчасність відображення в системі обліку рух грошових коштів [8, с. 423].

Головною зміною, що відбулася останнім часом в нормативній базі щодо обліку грошових коштів є запровадження з 5 січня 2018 року Положення про ведення касових операцій у національній валюті України № 148 від 29 грудня 2017 р. Слід зазначити, що за даними НБУ обсяги готівки в розрахунках поза банками у 2015 році становили 282,8 млрд. грн., що є найвищим показником за всю історію функціонування нашої держави. Це викликає необхідність посилення контролю НБУ за обігом готівки з одного боку та створення сприятливих умов максимального переведу економіки України на безготівкові розрахунки. За прогнозами НБУ у перспективному періоді до 2020 року планується зниження відношення готівки в обігу до рівня ВВП до 7,5 % та зростання рівня безготівкових розрахунків до 55% [2].

Діюче Положення № 148 регламентує обсяги готівкових розрахунків суб'єктів підприємницької діяльності між собою на рівні 10000 гривень, а з фізичними особами – 50000 гривень протягом одного дня за одним або декількома платіжними документами, решта сум проводиться шляхом банківських операцій [9].

Новацією в обліку готівкових операцій є можливість використання електронних платіжних засобів і видача за ними готівки. Крім того, згідно п. 12 Положення № 148, підприємство зобов'язано розробити та затвердити внутрішній регламентний документ - порядок оприбуткування готівки в касі і максимально врахувати в ньому особливості своєї діяльності, обсяги готівкових розрахунків,

режим роботи, порядок здавання виручки до каси банку. На думку авторів цей порядок може бути виділений в окремий розділ наказу про облікову політику підприємства або бути окремим додатком до наказу.

Діючим Положенням № 148 відрегульовано порядок встановлення ліміту залишку готівки в касі, порядок і терміни видачі готівки під звіт і терміни подання Звіту про використання коштів, порядок документального оформлення надходження і вибуття готівки в касу. Зокрема, при складанні Прибуткового касового ордеру печатка підприємства на сьогоднішній день не обов'язкова.

Слід зазначити, що згідно п. 23 Положення № 148 підприємство в разі наявності сертифіката відкритого/поширеного ключа застосовує електронний цифровий підпис юридичної особи під час надання послуг в електронній формі або під час здійснення інформаційного обміну з іншими суб'єктами електронної взаємодії. Касові документи можуть бути паперовими або електронними. Електронні касові документи повинні бути оформлені відповідно до вимог законодавства України у сфері електронного документообігу.

Пункт 41 Положення № 148 зазначає, що підприємства за умови забезпечення належного зберігання касових документів мають право вести касову книгу в електронній формі за допомогою комп'ютерних засобів. Програмне забезпечення, за допомогою якого ведеться касова книга, повинне забезпечувати візуальне відображення і роздрукування кожної з двох частин аркуша касової книги («Вкладний аркуш касової книги» та «Звіт касира»), які за формою і змістом повинні відтворювати форму та зміст касової книги в паперовому вигляді [9].

При цьому підприємства можуть застосовувати відповідні програмні продукти, за допомогою яких автоматизуються процеси документального оформлення руху готівки в касі. На сьогодні в Україні використовуються різні програмні продукти, пристосовані для потреб конкретних галузей та видів діяльності та універсальні, які при їх налаштуванні можуть врахувати особливості діяльності конкретного підприємства.

Найбільш поширеними програмними продуктами, що застосовуються підприємствами в Україні є «1С: Підприємство» та «Парус». Проведений порівняльний аналіз основних параметрів роботи щодо обліку грошових в зазначених програмних продуктах дає підставу зробити висновок про те, що вони не мають суттєвих відмінностей.

Так, при автоматизованій обробці операцій з обліку грошових коштів в обох програмних продуктах є можливість складання платіжних доручень з поданням їх в банк з використанням системи «Клієнт-Банк», отримання банківських виписок, складання первинних касових документів і Касової книги, ведення зведеного синтетичного обліку по рахунку 30 «Готівка» та 31 «Рахунки в банках» [10]. Однак, слід зазначити, що програмний продукт «1С: Підприємство» є більш гнучким відносно інших систем автоматизації обліку, тому займає 65 % ринку України [11].

Висновки. Отже, облік грошових коштів в Україні перебуває в стані постійного контролю з боку НБУ, ДФС, власників та адміністрації кожного підприємства як актив, який перебуває в стані руху та змін. Вдосконалення нормативної бази з методики обліку грошових коштів та організації їх збереження і руху потребує розробки нових програмних продуктів, які допоможуть обліковому персоналу підприємства з одного боку максимально зменшити обіг готівки, а з іншого боку – забезпечити надійне її збереження.

Література.

1. The central bank in an innovative and fast-paced world. [Electronic resource]. – Mode of access : http://archive.riksbank.se/Documents/Tal/Skingsley/2017/tal_skingsley_170531_eng.pdf.

2. **Дикий В.** Розвиток безготівкової економіки в Україні [Електронний ресурс] / **В. Дикий**. – Режим доступу: http://management.fmm.kpi.ua/wpcontent/uploads/2017/12/Cashless-economy_05.12.2017.pdf

3. **Маркс К.** К критике политической экономии / **К. Маркс**; пер. с нем. М. Порша под ред. Е. Касяненко. – Харьков : Государственное издательство Украины, 1926. – 204 с.

4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів» IAS 7. International accounting standards 1997: deutsche Fassung / International Accounting Standards Committee. – Stuttgart: Schäfer-Poeschel, 1998. – S. 144-145.

5. Національне Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» № 73 від 7 лют. 2013 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_bills_stand_laws.

6. **Костюник О.В.** Грошові кошти та особливості їх функціонування у фінансово – господарській діяльності підприємства / **О. В. Костюник** // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.sb-keip.kpi.ua/article/download/36709/32835>.

7. **Івченко А.В.** Сутність грошових коштів: підходи до визначення / **А.В. Івченко** // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Вип. 10. – С. 798-803.

8. **Гнатенко Є.П.** Проблеми обліку грошових коштів на підприємстві / **Є.П. Гнатенко, А.О. Гикава** // Економіка суспільства. – 2016. – Вип. 5 – С. 421-424.

9. Положення про ведення касових операцій у національній валюті України № 148 від 29 груд. 2017 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17>

10. **Кравченко О.О.** Автоматизація виконання банківських операцій на підприємствах / **О.О. Кравченко, В.В. Первсєв** // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2009. – № 2 (6). – С. 61-65.

11. **Юдина С.А.** Переваги автоматизації бухгалтерського обліку на підприємстві на прикладі використання програми «1С:Бухгалтерія» / **С.А. Юдина** // Управління розвитком. – 2013. – № 9. – С. 56-58.

References.

1. The central bank in an innovative and fast-paced world. Retrieved from: http://archive.riksbank.se/Documents/Tal/Skingsley/2017/tal_skingsley_170531_eng.pdf [in English].

2. **Дукуї V.** (2017) Rozvytok bezgotivkovoї ekonomiky v Ukraini [The development of the non-cash economy in Ukraine]. *management.fmm.kpi.ua*. Retrieved from: http://management.fmm.kpi.ua/wpcontent/uploads/2017/12/Cashless-economy_05.12.2017.pdf [in Ukrainian].

3. **Marks K.** (1926) *Do krytyky politychnoi ekonomii* [To critique of political economy]. Kharkiv : State Publishing House of Ukraine, p. 204 [in Russian].

4. Mizhnarodnyi standart bukhhalterskoho obliku 7 «Zvit pro rukh hroshovykh koshtiv» IAS 7 [International accounting standards 1997]. (1998). Deutsche Fassung. International Accounting Standards Committee. Stuttgart: Schäfer-Poeschel, pp. 144-145 [in Ukrainian].

5. Natsionalne Polozhennia (Standart) bukhhalterskoho obliku 1 «Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti» № 73 vid 7 liut. 2013 r. [National Accounting Standard (Standard) 1 «General Financial Reporting Requirements» No 73 of February 7. 2013]. (2013). *w1.c1.rada.gov.ua*. Retrieved from:http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_bills_stand_laws [in Ukrainian].

6. **Kostiunyk O.V.** (n.d.). Hroshovi koshty ta osoblyvosti yikh funkcionuvannia u finansovo – hospodarskii diialnosti pidpriemstva [Cash and peculiarities of their functioning in the financial and economic activity of the enterprise]. *www.sb-keip.kpi.ua*. Retrieved from: <http://www.sb-keip.kpi.ua/article/download/36709/32835> [in Ukrainian].

7. **Івченко Л.В.** (2016) Sutnist hroshovykh koshtiv: pidkhody do vyznachennia [Essence of money: approaches to definition]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and national problems of the economy*, No 10, pp. 798-803 [in Ukrainian].

8. **Hnatenko Ye. P., & Hykava A. O.** (2016). Problemy obliku hroshovykh koshtiv na pidpriemstvi [Problems of cash accounting at the enterprise]. *Ekonomika suspilstva – Economics of society*, No 5, pp.421-424 [in Ukrainian].

9. Polozhennia pro vedennia kasovykh operatsii u natsionalnii valiuti Ukrainy № 148 vid 29 hrud. 2017 r. [Regulation on cash operations in the national currency of Ukraine No. 148 of December 29, 2017]. (2017). *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17> [in Ukrainian].

10. **Kravchenko O.O., Perviciev V.V.** (2009) Avtomatyzatsiia vykonannia bankivskykh operatsii na pidpriemstvakh [Automation of banking operations at enterprises]. *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznes – Bulletin of the Berdiansk University of Management and Business*, No 2 (6), pp. 61-65 [in Ukrainian].

11. **Yudyna S.A.** (2013). Preymushchestva avtomatyzatsyy bukhhalterskoho ucheta na predpriyatiy na prymerе yspol- zovanyia prohrammy «1S:Bukhhalteryia» [Advantages of automation of accounting in the enterprise on the example of using the program «1C: Accounting»]. *Upravlinnia rozvytkom – Development management*, No 9, pp. 56-58 [in Ukrainian].

Анотація.

Єрмолаєва М.В., Черненко К.В., Гафіяк А.М. Облік грошових коштів та застосування інформаційних технологій.

Метою статті є визначення сутності категорії «грошові кошти», дослідження нормативних змін, що відбулися в обліку грошових коштів, аналіз наявного програмного забезпечення, яке застосовується підприємствами України для автоматизованої обробки інформації про операції з грошовими коштами підприємства. В статті досліджена економічна та бухгалтерська сутність грошей, висвітлені зміни, що відбулися в нормативній базі, яка регламентує облік грошових коштів, дано оцінку окремих програмних продуктів, за допомогою яких автоматизується обліковий процес на підприємствах України.

Ключові слова: грошові кошти, гроші, готівка, каса, рахунки в банку.

Аннотация.

Ермолаева М.В., Черненко К.В., Гафияк А.М. Учет денежных средств и применение информационных технологий.

Целью статьи является определение сути категории «денежные средства», исследование нормативных изменений, которые произошли в учете денежных средств, анализ существующего программного обеспечения, используемого предприятиями Украины для автоматизированной обработки информации об операциях с денежными средствами предприятия. В статье исследована экономическая и бухгалтерская сущность денег как категории, показаны изменения в учете кассовых операций, дана оценка отдельных программных продуктов при помощи которых автоматизируется учетный процесс на предприятиях в Украине.

Ключевые слова: денежные средства, деньги, наличные, касса, счета в банке.

Abstract.

Ermolaeva M.V., Chernenko K.V., Gafiak A.M. Accounting for cash and application of information technologies.

The purpose of the article is to determine the essence of the category «cash», the study of regulatory changes that occurred in the accounting of funds, the analysis of available software, which is used by enterprises of Ukraine for automated processing of information on transactions with cash assets of the enterprise. The article examines the economic and accounting nature of money, highlights the changes that took place in the normative framework that regulates the accounting of funds, an assessment of individual software products, which automates the accounting process at enterprises in Ukraine.

Keywords: *cash, money, cash, cash desk, bank accounts.*

УДК 658.330.837

**МОТИВАЦІЯ ТА СТИМУЛЮВАННЯ
ЯК ЧИННИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

***Заїка С.О., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах ринково орієнтованої економіки сільськогосподарським підприємствам необхідно працювати по-новому, враховуючи закони і вимоги ринку та застосовуючи нові типи економічної поведінки, адаптуючись до ситуації, яка постійно змінюється. У зв'язку з цим важливе значення має внесок кожного працівника в кінцеві результати роботи підприємства. Отже, одним з основних завдань для керівників підприємств різних форм власності є пошук ефективних методів управління працею, які б забезпечували активізацію людського фактора. Визначальним причинним чинником ефективності діяльності працівників є їх мотивація.

Мотивація та стимулювання є головними факторами в управлінні персоналом, оскільки вони є основною причиною його діяльності.

Орієнтація працівників на досягнення цілей підприємства є основною метою управління персоналом. Завдяки зміні сутності праці внаслідок підвищення рівня освіти і соціальних прагнень працівників значення мотивації та стимулювання в управлінні персоналом ще більше зростає, ускладнюючи їх зміст. Нині для забезпечення стійкого